

Men ziet derhalve, hoe de apostel Paulus ook hier geenszins is blijven staan bij de vage, algemeene voorstelling, dat in 't sterven de ziel afscheid van het lichaam, en alzoo enkel als ziel voortbestaat. Steeds heeft de apostel behoefte, om het den mensch eigendommelijke in het oog te houden, dat hij niet als een engel eeniglijk uit een geest bestaat. Hij blijft den mensch steeds in zijn menscheleke verschijning nemen, en tot het wezen van den mensch behoort 't nu eenmaal, dat hij niet eeniglijk een ziel is, maar ook in het bezit is van een verschijningsvorm. Die verschijningsvorm nu is voor Paulus zelf een ondoorgedrongen iets. Hij weet er geen vaste gedachte voor te vinden, en spreekt daarom van een kleed dat over de ziel wordt geschoven, om de ziel te dekken. Doch in wat vorm hij zich deze overgang ook voorstelt, hij blijft behoefte gevoelen, om op eenigerlei wijze aan den ont slapen geloovige toch zekere gedaante te geven, die de engel niet bezit, maar aan den mensch als mensch eigen blijft. Hoe dit hemelsche lichaam in verband staat met het lichaam waarin ten slotte de gezaligden in het jongste oordeel zullen verschijnen, en op de nieuwe aarde zich vertoonen zullen, komt niet tot klaarheid. De ééne maal zou men 't zich voorstellen, alsof het slechts tijdelijk uitkomend geestelijk lichaam straks weer wegviel, om vervangen te worden door een lichaam waarin het eerst afgelegde en begraven lichaam een nieuwe gedaante aanneemt, en dan weer kunt ge het u niet anders voorstellen, of het nu in het vaderhuis toebeschikte lichaam, is reeds, zij 't al in zwakkeren vorm, het lichaam, dat op de nieuwe aarde en onder den nieuwen hemel de ziel omkleeden zal. Doch waar 't steeds bij Paulus op neerkomt, is dit, dat de scheiding tusschen ziel en lichaam, die het sterven teweegbrengt, niet leidt tot een uitsluitend zielsbestaan, waarbij van 't lichaam geen spoor overblijft. Op welke wijze dan ook, het lichaam zal zich steeds op één of andere wijze duurzaam als omkleeding van het zielsleven doen gelden. De gestorven mensch is niet een louter geestelijke engel geworden. Het eigenaardige karakter in de verschijning van den mensch blijft hem ook na zijn sterven in het Vaderhuis eigen. Ook na het sterven en in het Vaderhuis is er aan de geloovigen iets, dat de engel mist.

Dr. A. K.

„Zelfs bij nacht onderwijzen mij mijne nieren“.

Ik zal den Heere loven, die mij raad heeft gegeven; zelfs bij nacht onderwijzen mij mijne nieren. Psalm XVI: 7.

De Psalmist spreekt hier de zalige ervaring uit, dat niet bij eerst zijn God zoekt, om dan op zijn ontmoedige bede door Hem geholpen te worden, maar dat, geheel omgekeerd, het zoeken van zijn God naar hem uitgaat, en dat het de Almachtige is die zich met hem inlaat, hem opzoekt, hem nabij komt, en hem verrijkt met zijn Goddelijken raad.

Nu kan dit geheel uitwendig bedoeld zijn, zooals in het geschreven Woord Israëls God aan zijn volk zijn wil geopenbaard heeft. Zoo was het toep ter tijd, en zoo is het nog. Van oudsher heeft het Israëls God liefdij zijn heiligen wil aan Israël te openbaren, maar zonder meer dragt die openbaring een geheel uitwendig karakter. Het waren dan de sloude overleveringen van Israël die door Mozes en de Profeten van geslacht op geslacht waren overgegaan, en die in den priesterlijken tempeldienst dagelijks opnieuw bevestiging erlangen.

Doch hierbij bleef de openbaring van Jehovah aan zijn volk niet. Dit alles was nog niets anders dan de samenvatting der overlevering. Al wat hiertoe behoorde, werd van geslacht op geslacht overgeleverd, werd door de ouders beleiden en aan hun kinderen onderwezen. Het was de onderrichting die, van Gods wege, door de priesters en profeten aan 't Heeren volk van geslacht op geslacht verleend werd.

Dit alles doelde op een onderrichting in Israël, die aan allen gemeenschappelijk ten deel viel, van het ééne geslacht op het andere werd overgedragen, en waarbij niet de enkele persoon in zijn zielsworsteling, maar saam heel het volk verscheen om zich door zijn God te laten voorlichten.

Maar naast deze algemeene, tot heel het volk zich uitstrekkende, uitwendige onderrichting, die van ouders op kinderen overging, wordt steeds in Gods Woord met nog een geheel andere gemeenschap tusschen God en zijn volk gerekend, die niet vóór allen saam om één tempeldienst gaat, maar die een geheel zielkundig en geheel bijzonder karakter draagt. En dit is het onderwijs, waarover hier de psalmist jubelt, dat het niet bij dag, en onder het geschitter van de tempelweelde, naar Gods volk uitgaat, maar dat integendeel niets met den tempeldienst en niets met de profetie en niets met de volksoverlevering te maken had, doch een geheel particulier karakter droeg, zich niet tot het volk maar tot een keurcorps van geloovigen richtte, waarbij het zoeken niet van den mensch naar God, maar van God naar den mensch uitging.

Het is hier niet de tabernakel noch de tempeldienst, het is hier niet een profet noch de priester, die den band tusschen God en zijn geloovigen legt, maar het is God Almachtig zelf, die zich geheel particulier, geheel in het verborgen, geheel in het heilig geheim tot enkelen zijner geloovigen richt, en nu zóó richt, dat wat plaats grijpt niet bij dag de geloovigen tegenschittert, maar dat het een openbaring bij nacht, en een openbaring in het verborgen zielsleven wordt: „Zelfs bij nacht onderwijzen mij mijne nieren“.

Zoo staan deze twee openbaringen vlak en lijfrecht tegen elkander over.

gaan. Doch het blijft al nitwendig en het blijft formel. De vormen zijn in den Levietischen eredienst alle stiptelijk voorgeschreven. Al wat in tabernakel en tempel tot openbaring komt, het raakt niet den eenling, maar het volk in zijn geheel genomen. Het is of de enkele persoon meer op den achtergrond treedt, en of al 't persoonlijk heilige zich in den heiligen glans van heel het volk verliest.

Maar juist daarom is dan ook wat hier in Psalm XVI: 7 zich uitsprekt, iets zoo geheel anders.

Hier is het de persoonlijke gemeenschap van Jehovah met zijn geroepenen, die op den voorgrond treedt. „De Heere“, zegt David in dit kleinood, „de Heere is het deel mijner erve en mijna bekens. Ik zal den Heere loven, die mij raad heeft gegeven, want zelfs bij nacht onderwijzen mij mijne nieren“.

Zoo gevoelt ge het, hoe hier alles persoonlijk wordt. Van het volk in breeden kring is hier geen sprake. Van een volksheiligtijd wordt niet gerept. Het algemeene, dat voor heel het volk dient, dat voor geheel Israël geldt, valt hier weg.

Het is niet de dag, die 't heilige schitteren doet, maar er is eeniglijk sprake van den nacht.

En zoo is er geen sprake van een onderwijzing die van Mozes en de Profeten aan Israël toekomt, maar van een onderwijzing die in de nieren opkomt. Het is hier alles in 't mysterie ingewikkeld. Het is niet de geest van den bidder die Jehovah aanroept, om in zijn tempeldienst verrijkt te worden, maar het is geheel omgekeerd een vallen in het oog van wat de ziel zelf niet zou kunnen ontdekken. De ziel doet hier niets, dan inwachten wat God doen zal om haar te verrijken. Niet zij roept en trekt God, maar 't is God die zoekend naar haar uitgaat en die in 't verborgene haar verlegenheid bespeurt, en naar buiten komt, en zulks wel louter geestelijk, die ziel zoekt, vindt en aangrijpt, en na aldus de ziel gevonden en gegrepen te hebben, nu dat wonder teweeg brengt, dat niet de ziel God, maar dat God de ziel zoekt, en na haar gevonden te hebben, haar verrijkt met zijn heilige inwonning, met zijn verborgen gemeenschap en met zijn zielverwinnend leven.

Zoo wordt het vlak het omgekeerde van wat de heilige eredienst in den tempel was. In den tempel de eredienst voor heel het volk, hier de heiliging van den enkelen geloovige. In tabernakel en tempel is het van den mensch dat de actie uitgaat, doch zich dan ook tot den algemeenen eredienst bepalen blijft; hier daarentegen ontwaart ge van het volk niets. Het zijn de enkele zielen der geloovigen, die God aangrijpt, tot zich trekt en geestelijk verrijkt. In den tempel de algemeene eredienst bij 't klare daglicht, hier alles in 't geheimzinnige, in 't verborgene zich terugtrekkend. In den tempel de Israël die God zoekt, hier de geloovige die door zijn God gezocht en getrokken wordt. Op Sion de glorie van den dag, hier de wonderde glorie van het nachtelijk uur. Ginds de mensch, die zijn God zoekt, doch hier, vlak omgekeerd, God die zijn kind zoekt, het vindt, het naar zich toelooft, en het nu tot in de nieren innerlijk bewerkt en verrijkt.

Over de bijzondere betekenis van de nieren behoeft hierbij niet uitgeweid. Medisch is het een van oudsher vaststaand feit, hoe sterke invloed van de nieren op heel het gestel uitgaat, en nu weet een ieder die door een hevige lijden aan de nieren gekweld wordt, hoe deze inwoekering van de nieren heel den persoon aantast, hem van kracht berooft, en straks zijn leven bedreigt.

Bij Israël nu had zich deze beduidenis der nieren tot in het heilige ingeloochten. De Israëliet beleed, hoe Jehovah, den worstelenden Jood tot in zijn nieren aangrijpend, hem in zijn geheel verborgen leven aantastte, en hoe toch eigenlijk tot in de nieren de aangrijping van den Heilige moet doorgaan, zal heel de persoon, heel de mensch, heel 't geloovige wezen zich aan zijn God overgeven.

Zoo staat het inwendige van het religieuze leven hier lijfrecht tegen het uitwendige van den vormdienst over. Het is hier niet de mensch die bidt en God zoekt, maar het is God die zich tot den mensch keert, hem innerlijk ontroert, en hem met onzichtbare banden aan zich vastnoemt.

Natuurlijk spreekt de Psalmist hier uit ziele-ervaring.

Hij heeft 't zelf ervaren en ondervonden, hoe de Almachtige zich tot hem gekeerd heeft, noch op hem wierp om hem niet meer los te laten; en nu ging 't alles in 't mysterie in.

Het greep hem aan bij nacht, toen hij alleen was. Het greep hem inwendig aan, toen er van geen vormelijken tempeldienst sprake was. Het ging niet van hem naar zijn God, maar van zijn God naar hem uit.

En de zalige uitkomst is nu, dat al 't vormelijke wegvallt, en dat in het donker van den nacht zijn God zich naar hem toebijgt en hem in stille eenzaamheid geniet, dat, wat alle tempelgorie zeer verre te boven gaat.

Dr. A. K.

Amsterdam, 28 Juni 1918.

De ernstige betekenis van de worsteling, die bij de komende stembus ons wacht, maakt, dat we ons artikel over de houding van den Christen tegenover den oorlog tot een volgende week moeten verschuiven, om thans onze lezers te wijzen op den ernst van deze electorale worsteling en hen tot trouwe plichtsvervulling te vermanen.

Want al zijn wij geen politiek blad en al willen we over de zuiver politieke vraagstukken, die ook bij deze stembus aan de orde zijn, ons geen oordeel aanmatigen, toch is de strijd, die thans gestreden zal worden, van zoo ingrijpend belang voor de toekomst van ons volksleven en vooral voor de Christelijke ontwikkeling onzer natie, dat het plichtsverzuim zou wezen, wanneer ook van ons niet een roepstem uitging om onze mannen-broeders op te wekken, trouw te zijn aan onze heilige Banier en daarvoor met kloeken moed te strijden.

Bij dezen strijd, die met geestelijke wapenen gestreden wordt en waarin niet het zwaard, maar de stembus zal beslissen, behoort bij geen enkel Christen bezwaar te bestaan om daaraan deel te nemen. Het gebod van weerloosheid, door Christus aan zijn jongeren gegeven, ook al zou het (des neen) van den werkelijken oorlog gelden, geldt althans van deze geestelijke worsteling niet. Ons Christenvolk heeft althans leeren inzien, dat de politico-

phobie — de vrees om met de politiek zich in te laten — waarmede Groen van Prinstere in zijne dagen nog bij zoo vele Christenen te worstelen had, niet de uiting is van een hoogstaand Christelijk gevoel, maar veeleer een volkomen gemis aan inzicht in de roeping, waartoe we als Christenen ook in den politiekten strijd geroepen zijn. Op dit punt is de in den grond Doopersche opvatting, alsof elke aanraking met de wereld liefst vermeden moest worden, overwonnen en heeft ons volk leeren verstaan, hoe het juist tegenover die wereld een heilige roeping heeft om op te komen voor de eere Gods, voor de handhaving van Zijn ordonnantien, voor de soevereiniteit van Zijn gezag ook over de volkeren en natien. In dat opzicht heeft het Calvinisme, hoe vaak ook verguisd en versmaad, de overwinning behaald. Want de grondtrek van het Calvinisme is juist, dat het zich niet opsluit in de tent van het religieuze leven met God, maar als heraut en wapendrager Gods uitgaat in de wereld, om deze voor Zijn koninklijk gezag op te eischen.

En daarom gaat het bij de stembus, die in de volgende week ons wacht, want deze stembus zal voor een viertal jaren weer beslissen over de richting van het staatsbeleid. Van het hoog belang het daarbij is, dat de mannen, die geroepen zullen worden om volk te regeren, belijders van den Christus zijn, behoeft wel niet te worden betoogd. Aan het Kabinet, dat straks aftreden zal, zijn we zeker in menig opzicht dank verschuldigd. Niet alleen omdat het onze neutraliteit zoo stipt heeft behandeld en ons volk voor het gevaar van in den oorlog te worden meegesleept, heeft behoed, maar niet minder, omdat het in zake het Christelijk onderwijs ons zulk een belangrijken stap verder tot rechtsgelijkheid heeft gebracht. Maar al moet dit met dankbaarheid worden erkend, toch hebben we in deze tijden van bange spanning en ernstig gevaar wel diep gevoeld, hoe droef het was, dat de Regeering van Nederland weigerde een roepstem tot het volk te laten uitgaan om in gebed en smeeking de hulp van God in te roepen. Het valsche neutraliteitsbeginsel van de liberale politiek bleek daaruit maar al te duidelijk.

En wat voor de toekomst nog meer bevreemd ons maakt, wanneer opnieuw een liberaal Kabinet de regeermacht zou uitoefenen, is, dat aan de komende Regeering de uitvoering zal worden toebetrouwd van het nieuwe artikel der Grondwet, dat aan onze Christelijke scholen gelijke subsidie toekent als aan de Staatsschool. Hoe in liberale kringen over de uitvoering van dit artikel gedacht wordt, is bekend genoeg. Men zal allerlei uitvluchten zoeken om de uitvoering van dit artikel op de lange baan te schuiven. Men zal allerlei maatregelen nemen, om de Christelijke school aan banden te leggen. De geest van verzoeningsgezindheid, die een oogenblik zich scheen meester gemaakt te hebben van de liberalen, week reeds nu. Veilig is de uitvoering van dit artikel, waarvan zooveel afhangt voor de ontwikkeling der Christelijke school, alleen dan, wanneer de Christelijke Staatspartijen bij de stembus zeventien en een Christelijk kabinet uit deze stembus-actie te voorschijn komt.

En niet minder geldt dit van de sociale wetgeving, die zeker voor de komende Regeering een der hoofdschetsen worden zal. Ook hier stellen de Christelijke beginselen hun eigen eisch. Hoe in de afgelopen periode de liberale meerderheid met de sociale wetten van onzen diepbetreurden Talma heeft omgesprongen, is een bekend feit. Was onder het zoogenaamde politieke bestand zulk een handelwijze mogelijk, wat zal dan straks, wanneer liberaal en socialist de meerderheid weder verkrijgen, niet nog veel ergers ons te wachten staan! Heel onze sociale wetgeving zal in staats-socialistischen zin worden opgebouwd. Ook daarom is het van zoo hoog belang, dat weer een Christelijk ministerie aan het bewind komt, dat voor de opbouw van de sociale wetgeving op Christelijken grondslag zorgt.

Hoe de uitslag van deze stembusworsteling wezen zal, weten we niet. De uitbreiding van het kiesrecht, nu het algemeen stemrecht is ingevoerd, maakt, dat geheel nieuwe drommen van kiezers aan de stembus deelnemen zullen. En het gevaar is niet denkbeeldig, waar de ontevredenheid onder het volk over de distributiemaatregelen zoo groot is, dat de socialisten in dit troebel water zullen visschen. Zelfs onder Christenen vindt men heelaas nog maar al te velen, die meer door het belang, dan door het beginsel zich laten leiden bij het uitbrengen van hun stem. De vorige stembus heeft dat maar al te droef bewezen.

Moge daarom ditmaal een dieper besef van verantwoordelijkheid onder ons Christenvolk worden gevonden. Onze mannen op te roepen, dat en ieder zijn stempllicht vervullen zal, behooven we niet, want daarvoor heeft de Regeering door haar stembus wel gezorgd. Maar wel mag ons Christenvolk op het hart worden gebonden om bij de vervulling van dien stempllicht te bedenken, hoe boven het eigenbelang het belang staat van ons vaderland, en boven den stofelijken nood de geestelijke behoefte van ons volk.

Een goede tijding uit Hongarije.

Het weer oplevend Calvinisme in Hongarije heeft een niet geringe overwinning behaald, doordat Dr. Sebestyen, van wien we onlangs een schrijven in de *Heraut* opnamen en die de bezielde pleitbezorger van het Calvinisme in Hongarije is, door het Provinciaal Kerkbestuur met eenparige stemmen benoemd werd tot hoogleraar in de Dogmatiek aan de Theologische Akademie te Budapest.

Dat deze invloedrijke kathedra, die vooral voor de toekomstige vorming van de pres-

dikanten van zoo groot belang is, aan dezen bezielde Calvinist, die zoo hartelijk met ons Hollandsch Calvinisme sympathiseert, geschonken is, is ons een oorzaak van niet geringe blijdschap. En het feit, dat de benoeming met eenparige stemmen geschiedde, toont wel, hoe in Hongarije het Calvinisme aan invloed wint. Van harte hopen we, dat het aan Dr. Sebestyen geschonken moge worden, lange jaren met eere die kathedra te vervullen en dat van zijn onderwijs een invloed ten goede op heel de Hongaarsche Kerk moge uitgaan.

Het Vrouwenkiesrecht.

Op de ledenvergadering der Confessioneele Vereniging is de zaak van het Vrouwenkiesrecht ter sprake gebracht door Dr. H. Schokking van 's-Gravenhage naar aanleiding van het desbetreffende Synodale voorstel. Dr. Schokking bleek een warm voorstander van de invoering van het Vrouwenkiesrecht in de Kerk en bepleitte dit op de bekende gronden. Maar uit de daarop gevolgde discussie bleek wel, dat de meerderheid het met den referent verre van eens was. Vooral wat Ds. Bakker van Amsterdam tegen het referaat inbracht, sneed hout en heeft blijkbaar indruk gemaakt. Hij wees er op 1o. hoe gering de aandrang is, die van de vrouwen in de Kerk uitgaat om dit stemrecht te krijgen, en dat het hoofdzakelijk *modern* zijn, die dit stemrecht drijven; 2o. dat de verandering in de Kerk door het stemrecht niet verminderd, maar vermeerderd zal worden; 3o. dat wanneer men eenmaal het actieve stemrecht aan de vrouw toekent, de stroom zoo sterk zal worden, dat haar ook het passieve kiesrecht niet zal kunnen onthouden worden en men haar ook tot het ambt zal moeten toelaten; 4o. dat de vrouw door deze voorstellen gedreven wordt in eene richting, waarin ze niet gaan mag. „Niet een Schriftuurlijke aandrang, maar de geest des tijds zit achter dit vragen en zoeken. Niet omdat de geest der H. Schrift dezen kant uitwijst, maar de drang van nieuwe ideeën valt hier te bespeuren: de emancipatie der vrouw, en dat woord genomen in de ongunstigste beteekenis van het woord, het feminisme, spreekt in deze zaak een voorname woord. Men huldigt hoelanger zoo meer de atomistische beschouwing van de maatschappij ook van de Kerk. 't Zijn altemaal individuen, allen aan elkaar gelijk. Het organisch verband, dat voornamelijk in 't huisgezin gelegd wordt, ziet men niet meer. En dan natuurlijk ook niet, dat de grootheid der vrouw op andere terreinen ligt, dan die van den man, dat de vrouw haar plaats allereerst vindt in haar huisgezin, de man daarentegen in het openbare leven.“ Waar onze tijd dit alles abnormal ontwikkeld heeft en een tijd van decadentie is, zullen wij daar, vraagt Ds. Bakker terecht, aan die abnormale verhoudingen de norm voor verdere ontwikkeling ook van het kerkelijk leven ontleenen? Al staan we hier voor een stroom, dien we niet kunnen keeren, toch mag dat geen reden wezen om op dien stroom ons te laten meedrijven. De Kerk is veeleer geroepen, waar de vrouw der 20ste eeuw, voornamelijk in onze groote steden, al meer den kant van het feminisme uitgaat, haar waarschuwend stem te laten hooren. En dat doet zij niet, als zij het vrouwenkiesrecht invoert, veeleer het omgekeerde.

Wat Ds. Bakker over het principiele vraagstuk, of de Schrift dit stemrecht van de vrouw toelaat of uitsluit, heeft gezegd, deelen we een volgend maal mede. Maar ook afgezien daarvan of de Schrift dit vrouwenkiesrecht uitdrukkelijk verbiedt, heeft Ds. Bakker volkomen gelijk, dat in een tijd als waarin wij leven en waarin allerlei geheel tegen de Schrift ingaande beschouwingen aangaande de gelijkheid van man en vrouw den toon aangeven, het uiterst bedenkelijk is aan die richting voedsel te geven, door in de Kerk het vrouwenkiesrecht in te voeren.

Toelichting op onze Kerkenorde.

III.

Van meer practisch belang is de laatste quaestie, die we naar aanleiding van Ds. Jansen's toelichting op onze Kerkenorde wenschen te bespreken. Het geldt de vraag, die hij bij Art. 11 onzer Kerkenorde bespreekt, of de Kerkeraad tucht heeft te oefenen over de gemeenteleden, die onwillig zijn om voor het onderhoud van hun predikant of voor de kosten van het kerkelijk saamleven in het algemeen, bijdragen te geven. Juist omdat dit vraagstuk in meer dan eene gemeente aan de orde is, en we met den raad, dien Ds. Jansen geeft, niet mee kunnen gaan, meenen we iets dieper op dit vraagstuk te moeten ingaan.

Volgens Ds. Jansen mag de Kerkeraad, wanneer iemand geheel onwillig is om bijdragen voor de Kerk te geven, en wanneer blijkt, dat hierbij ergerlijke zonde van gierigheid in het spel is, niet langer aarzelen met de kerkelijke tucht op zoo iemand toe te passen* (blz. 314). Als grond wordt aangevoerd, dat de Schrift zegt, dat de gierigheid het Koninkrijk Gods niet zal bevrucht I Cor. 6: 10 en dat de gierigheid oorzaak kan worden, dat iemand van het geloof afdwaaft I Tim. 6: 9 (bedoeld is vs. 10). Ds. Jansen heeft zelf wel gevoeld, dat deze raad niet zonder gevaar is en hij voegt er daarom aan toe, dat »deze censuur niet gaan mag om enkele gulden aan geld, maar dat het motief geestelijk moet zijn, nl. het behoud der ziel, die in de strikken van gierigheid gevangen zit. Maar we vreezen, dat, hoe goed bedoeld

deze waarschuwing ook is, het geestelijk motief al spoedig een dekmantel zal worden voor de financiële belangen der Kerk, en dat wanneer de deur voor deze tucht oefening eenmaal is opengezet, ze zal misbruikt worden om de onwilligen te dwingen kerkelijke belasting te betalen. In de Hervormde Kerk gaat men naar den kantonrechter en gebruikt den machtigen arm van den Staat om zeulken tot betaling te dwingen, in onze Kerken zal de Kerkeraad daartoe censuur oefenen. En dat nu zou niet alleen in strijd wezen met het karakter van *vrijwillige bijdrage*, dat dees gave altoos moet dragen en waarop ook Ds. Jansen terecht nadruk legt, maar de tucht zou daardoor verlaagd worden tot een fiscaal dwangmaatregel, en daarvoor is zij zeker niet door Christus ingesteld. Reeds om dit ernstige gevaar zouden we den Kerkeraad beslissat afraden den weg op te gaan, dien Ds. Jansen hun aanwijst.

Maar ook afgezien van deze gevaarlijke gevolgen, zouden we met den raad van Ds. Jansen ons niet kunnen vereenigen op de volgende gronden.

Vooreerst, dat het voor een Kerkeraad uiterst moeilijk is, om vast te stellen, in hoeverre bij deze onwilligheid om in de kosten der Kerk bij te dragen, sprake is van *ergerlijke zonde van gierigheid*. Ds. Jansen schijnt als maatstaf te willen aanleggen, of iemand geheel onwillig is zulke bijdragen te geven. Maar deze maatstaf zou onvoldoende zijn en in de practijk niet billijk werken. Hij zou onvoldoende wezen, omdat de gaven voor de Kerk gegeven worden niet alleen in den vorm van vaste bijdragen, waartoe men zich verbindt door op een lijst te teekenen, maar evenzeer in de collecten die in de Kerk worden gehouden. Wel wil men thans in sommige Kerken deze collecten voor de Kerk geheel afschaffen en de inkomsten der Kerk alleen uit vaste bijdragen trekken, waarvoor we zeer veel voelen, maar het staat nog af te wachten, in hoeverre deze gedachte ingang zal vinden, en bij de meeste Kerken is dit thans nog niet het geval. Wanneer iemand nu wel bezwaar maakt om op de lijst van vaste bijdragen te teekenen, maar verklaart in de collecten voor de Kerk zijn bijdragen te storten, hoe zal de Kerkeraad dan kunnen constateren, of zulk een persoon geheel onwillig is voor de Kerk bij te dragen, en of dit geschiedt uit gierigheid? De vaste bijdragen kan de Kerkeraad controleren, de gaven in de collecten niet. En al mag de Kerkeraad nu vermoeden, dat zoo iemand in de collecten te weinig geeft, zulk een vermoeden is zeker geen rechtsgrond om daarom de censuur over iemand uit te spreken. Zekerheid voor de Kerkeraad alleen dan hebben, wanneer iemand zelf erkende, dat hij te gierig was om voor de Kerk wat te geven, maar wie zal zulk een bekentenis afleggen? Blijkt reeds daaruit, hoe moeilijk het is om te constateren, of iemand aan die zonde van gierigheid lijdt, daarbij komt, dat de genoemde maatstaf ook zeer onbillijk zou werken. Een zeer goedge lid der gemeente, dat op deze lijst van bijdragen een uiterst klein bedrag, zeg ƒ 5, teekende, zou vrij uitgaan, want hij draagt toch iets bij, terwijl een minder goedge, die niets teekende, daarom onder de censuur zou vallen. Wilde de Kerkeraad billijk deze censuur uitoefenen, dan zou de maatstaf niet mogen zijn, of iemand geheel onwillig was bij te dragen, maar of hij naar verhouding van zijn inkomen genoeg bijdroeg. De Kerkeraad zou dan moeten beginnen met voor elk gemeente-lid vast te stellen, hoeveel hij naar zijn vermogen heeft bij te dragen, en dan degenen, die te ver begeden deze vastgestelde taxatie bleven, te censureren hebben. Maar hoe kan de Kerkeraad voor ieder persoon dit bedrag vaststellen, waar hij niet de macht bezit om te weten te komen, hoe groot het inkomen van ieder gemeentelid is? De Staat kan dit doen en doet het, maar de Kerkeraad heeft deze macht niet. Hij kan geen opgave van de inkomsten vorderen, en daarom kan hij ook niet beoordeelen, of iemand naar zijn vermogen genoeg geeft. Juist deze praktische moeilijkheid maakt, dat de Kerkeraad hier nooit een billijk oordeel kan vellen.

Hierbij komt in de tweede plaats, dat de Schrift ons ook geen aanwijzing geeft, dat over deze zonden door de Kerkeraad moest worden geoordeeld. Calvin heeft daarop terecht gewezen, toen de Nederlandsche predikant Menso Poppius hem vroeg, of men degenen, die, hoewel zij daartoe in de gelegenheid waren, de armen niet ondersteunden, wel als leden in de gemeenschap der Kerk dulden mocht. Calvin antwoordde op die vraag, dat hier wel vriendelijke vermaningen, maar geen strenge tucht op hun plaats zijn. We zien toch, voegt hij er aan toe, dat de Apostel Paulus in dergelijke gevallen zich matigt en niets met dwang eischt van degenen, die niets geven willen, maar hen alleen vriendelijk bidt, dat zij de arme broeders mogen helpen, en dat niet uit dwang, maar uit genegenheid des harten, opdat het een zegen zij en niet eene vrekheid, want God heeft den bijeenwoedigen gevel lief, II Cor. 8: 9 en v.v. Zoo is het dan wel recht door vermaningen aan dezen liefdesplicht te herinneren, maar de weldadigheid moet toch vrijwillig blijven (brief van 26 Febr. 1559). Nu is het zeker waar, dat Calvin dit schrift met het oog op de gaven voor de armen en niet tusschen hetgeen men voor de Kerk bijdraagt en hetgeen men aan de armen geeft, een groot verschil bestaat, in zoverre het eerste het vervullen is van een *rechtspllicht*, waartoe men als lid van de Kerk gehouden is, gelijk ook Voetius opmerkt, terwijl het tweede een offer is van vrijwillige liefde. Maar hoerzer we dit onderscheid erkennen, doet dit toch hier niet ter zake, omdat de grond, waarop Ds. Jansen deze censuur wil laten rusten, niet is het niet

nako
erger
lich
heid
niet-g
bijdra
gero
censu
meu
wanni
de dr
de ar
graaf,
y pass
opmer
ling,
collec
geleid
schrijf
om
Diena
dat d
bruikt.
De A
I Cor.
hebbe
argum
en uit
te ove
degen
ken, r
deze g
onder
wilden
was. I
schand
den ba
wens,
I onder
cies vo
zijn in
dienst
der pri
op deze
de Ove
maar
zooals d
en Mal
ook va
Apostel
wijst op
haar go
derwijze
met ce
del des
zich n
mensch

In hu
Utrecht,
heer C. J.

Dr. J. C.

1. Over
dagen de
Moos, in
schijnde
waarop ik
werp, nie
vestigen.

Wat P
S. EN P.
HET MOD
dit zijn
handelen,
een voor

Het ga
Nrs. van
duaver op
bespreking
meende
uitzonden

Dit ter
waarom h
EN PUL. ga

Na enkele
gewetensbe
waarbij me
GU ZULF x
p. 3 met z
dat »deze
Zonder o
diep in de
jongste lit
tot »wee h

De eers
de oude Cl
EN GEWET
TERTULLIAN
beide onver
saam niet
lot over t
sacer te gen
verachten“.

op de groo
450), een v
deed zien,
vijandig te
geestelijke h
adelen“. On
EN GEWET
eenigbaar ge

De twee
der Kerken
persche rich
natuur en ge
in vroeger A
Reformatie
denken het
tusschen nat
weer herstel
perschen had
op de verhou

Na deze
Moer dan w
De motief
en dienstwe
hier uit offi